

Adam Durak

Wtajemniczani w misterium ciała i krwi Chrystusa

Studia Theologica Varsaviensia 38/2, 175-187

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ADAM DURAK SDB

WTajemniczani w Misterium Ciała i Krwi Chrystusa

Owocne uczestnictwo wiernych w liturgii Mszy świętej, zależy w dużym stopniu od umiejętności korzystania z bogactwa tekstów biblijnych formularza mszalnego, a także ze znanego jeszcze ciągle za mało, bogactwa treści eucharystycznych poszczególnych formularzy¹. Stąd warto zauważyć, że sięganie do depozytu eucharystycznego Kościoła jest zadaniem dużej wagi i godnym podjęcia. Ma ono, wtajemniczając w treści liturgiczne wiernych przyczyniać się do nieustannego ubogacania chrześcijańskiego życia i rozwijania chrześcijańskiej duchowości. Próbujemy to potwierdzić również poprzez niniejsze studium wybranych modlitw formularza mszalnego, przewidzianego przez Kościół na uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa. Chodzi tu przede wszystkim o teksty prezydencjalne, a więc recytowane lub śpiewane przez kapłana czy biskupa, takie jak: Kolekta, Modlitwa nad darami, Modlitwa po Komunii i dwie Prefacje o Najświętszej Eucharystii². W studium tych tekstów formularza mszalnego celowo pomijamy genezę i rozwój tekstów, co było przedmiotem moich dociekań już wcześniej³.

Przeprowadzając to studium eucharystyczne nie zapominamy, że sama uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, celebrowana jest już w Okresie Zwykłym Roku liturgicznego. W Polsce, trady-

---

¹ Eucharystia jest dyscypliną liturgiczną, która obejmuje studium modlitw i zajmuje się prawami, które rządzą ich formułowaniem, szerzej na ten temat, zob. A. Durak, *Treści uczestnictwa we Mszy Świętej w świetle formuł eucharystycznych Mszału Rzymskiego dla diecezji polskich*, Piła 1992, s.21-27.

² Odnośnie do Kolekty, Modlitwy nad darami i Po komunii, zob. interesujący art. B. Neunheusera, *Le Orazioni: Collecta, Super oblata, Postcommunio. Revisione del testo: Principi e metodi*, w: AA. VV., *Vincolo di Carità'. La celebrazione eucaristica rinnovata del Vaticano II. Atti del I Convegno liturgico internazionale (Bose, 18-23 aprile 1994)*, Magnano 1995, s. 19-26.

³ Por. A. Durak, *Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa. Analiza hermeneutyczna tekstów celebracji*, Kraków 1999, s. 85-88.

cyjnie obchodzimy ją w czwartek, po uroczystości Najświętszej Trójcy⁴. Zanim przejdziemy do konkretnego studium modlitw należy też zaznaczyć, że zarówno Kolektę, Modliwę nad darami, Modlitwę po Komunii, jak i pozostałe modlitwy, możemy analizować według ich elementów strukturalnych lub według innych metod stosowanych w hermeneutyce liturgicznej⁵. Obydwie drogi, chociaż na różny sposób, przybliżają wiernym bogactwo treściowe tych modlitw i wtajemniczają uczestników liturgii w głębię przeżywanego misterium wiary.

1. KOLEKTA

Kolekta kończy Obrzędy wstępne Mszy św. Forma tej modlitwy i jej zawartość, zostały przez wielu autorów szczegółowo rozpracowane⁶. Wspomnijmy jedynie, że jest ona tą modlitwą, w której kapłan przewodniczący Eucharystii, zbiera intencje poszczególnych uczestników Najświętszej Ofiary i przedstawia je Najlepszemu Ojcu. Trzeba dodać, że ważne są tu nie tylko słowa wypowiedziane przez kapłana, ale także towarzyszące modlitwie gesty. Tak więc wszystko, poczynając od wezwania kapłana: *Módlmy się*, a kończąc na odpowiedzi wiernych na zakończenie modlitwy, czyli wspólnym: *Amen*⁷.

Tekst kolekty z uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, brzmi następująco:

*Boże, Ty w Najświętszym Sakramencie
zostawiłeś nam pamiątkę swej męki,
daj nam
taką czcig otaczać święte tajemnice Ciała i Krwi Twojej,
abyśmy nieustannie doznawali owoców Twego odkupienia.
Który żyjesz i królujesz z Bogiem Ojcem...*

---

⁴ Por. MRP, s. 278. W wielu krajach uroczystość obchodzi się w niedzielę po uroczystości Najświętszej Trójcy. Liturgia Godzin uwzględnia obydwie warianty.

⁵ Niektóre z tych metod, zob. A. Durak, *Treści uczestnictwa we Mszy Świętej...*, dz. cyt., s. 24-27; por. także studium: J. Pinell, I. Pons (red. D. Sartore), *Ad celebrandum Paschale Sacramentum. Il complesso eucologico < Per singulas Lectiones > della Vigilia Pasquale secondo la tradizione gelasiana, Opera di San Leone Magno*, „Ecclesia Orans” 15(1998)163-191. Jedną z metod wskazuje J. Kopeć, *Bogarodzica w kulturze polskiej XVI w.*, Lublin 1997, por. studium formularzy starochrześcijańskich uroczystości maryjnych, oraz podobnych formularzy średniowiecznych obchodów maryjnych, w Rozdz. I i II.

⁶ *Missarum solemnina*, s. 293-315. W skrócie, zob. A. Durak, *O Mszy świętej dla Ciebie*, dz. cyt., s. 19-20; J. Miązek, *Kolekty okresu zwykłego w Mszale Pawła VI*, CT 50(1980)85-92.

⁷ Wyrażenia pisane kursywą, pochodzą z analizowanych formuł modlitewnych.

W modlitwie tej można wyróżnić kilka znaczących wyrażen syntagmatycznych, ufatwiających zrozumienie treści tej modlitwy. Oto one: *Boże, Ty w Najświętszym Sakramencie zostawiłeś...pamiętkę swej męki; Boże...zostawiłeś nam pamiętkę swej męki;...święte tajemnice Ciała i Krwi;...czcig otaczać święte tajemnice (Ciała i Krwi); abyśmy...doznawali owoców...odkupienia*. Najbardziej wymowne wyrażenie syntagmatyczne, ujmujące zasadniczą treść modlitwy zawiera zdanie pierwsze: *Boże, Ty w Najświętszym Sakramencie zostawiłeś (nam) pamiętkę swej męki*.

Kolekta na uroczystość Ciała i Krwi Chrystusa skierowana jest do Boga, w sposób bardzo prosty. Nie dodaje się tu żadnych dodatkowych atrybutów, jak np. wielki czy wszechmogący. Co więcej, gdy kapłan zwraca się do Boga, *Ty w Najświętszym Sakramencie zostawiłeś nam pamiętkę swej męki*, adresuje tę modlitwę nie do Ojca, jak to najczęściej w liturgii bywa, ale do Syna Bożego, Jezusa Chrystusa. Chrystus bowiem ustanowił *pamiętkę swej męki* i pozostawił swoim Apostołom i Uczniom konkretne polecenie mówiąc: *To czyńcie na moją pamiętkę (1 Kor 11,24)*.

Z tego samego wyrażenia syntagmatycznego wynika również, że chodzi tu o Sakrament *Najświętszy*. *Sakrament*, który wyróżnia się wśród innych sakramentów, co do stopnia świętości, ale i co do charakteru w porządku łaski, którą daje. Dzieje się tak dlatego, że w *świętych tajemnicach Ciała i Krwi Chrystusa*, a więc w Eucharystii, odnajdujemy również samego Sprawcę sakramentalnej łaski⁸.

Druga część tej syntagmy, przez wyrażenie *zostawiłeś nam pamiętkę swej męki*, mogłaby sugerować, że kolekta kieruje uwagę zgromadzenia liturgicznego jedynie na tajemnicę męki Pana Jezusa. Jednak w kontekście celebrowanej uroczystości, należy zawsze odczytywać uczestnictwo wszystkich w tej Eucharystycznej Ofierze i to w całym bogactwie paschalnego misterium. Chodzi zatem, niezmiennie i zawsze, o tę samą i jedyną Ofiarę Chrystusa, tak istotną dla całej historii świata, gdyż zawiera Ona w sobie zawsze i w całości wymiar zbawienie⁹. Dlatego wierzący w Chrystusa są

---

⁸ Tekst łaciński wyraża to chyba głębiej, określając Eucharystię jako „mirabile sacramentum”, por. MRP, s. 376; Zob. także I. Schuster, *Liber sacramentorum*, dz. cyt., s. 501.

⁹ Można to lepiej zauważyć: M. Sodì, *La tematica del „Sanguis Christi”...*, dz. cyt., s. 1505-1510.

przekonani, że Paschalna Ofiara Chrystusa, rzeczywiście i skutecznie wpływa na całą historię ludzkości. Wyjątkowość Jej zaś polega także na tym, że jest Ona niewyczerpującym się źródłem Bożej łaski¹⁰.

Studując kolejne wyrażenia syntagmatyczne kolekty, zauważa się dwie zasadnicze prośby. Pierwsza dotyczy zdolności oddawania należytej czci *świętym tajemnicom Ciała i Krwi*, czyli prawdziwemu uczestnictwu w misterium Eucharystii. Druga prośba, logicznie połączona z tą pierwszą, dotyczy trwałości i skuteczności sakramentu: *abyśmy nieustannie doznawali owoców Twego (Chrystusowego) odkupienia*. Wyrażenia: *Ciało i Krew*, przy studiowanej uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, odczytywane są tu jako słowa charakterystyczne. Widziane muszą być one jako wyjątkowe słowa-charakterystyczne Eucharystycznej Ofiary jako sakramentu. Przez nie, uczestnicy Najświętszej Ofiary wtajemniczani są zarówno w tajemnicę, jak i w sakrament.

Oddawać cześć świętym tajemnicom Ciała i Krwi, nie może odnosić się w tym przypadku, tylko do samej adoracji Najświętszego Sakramentu. W tych słowach, zawiera się także czynne uczestnictwo wszystkich zgromadzonych na Mszy św. Należy je rozumieć bardzo szeroko. P. Parsch, komentując tę modlitwę podpowiada, że *należyta cześć dla tajemnic Ciała i Krwi Pana Jezusa polega na prawdziwym współofiarowaniu, prawdziwym spożywaniu i prawdziwym życiu z Eucharystii*¹¹.

Ostatnie wyrażenie syntagmatyczne kolekty, odnosi się do trwałości skutków uczestnictwa w tej Najświętszej Ofierze. Za otaczanie należyłą czcią... *świętych tajemnic Ciała i Krwi, lud wierny pragnie nieustannie doznawać owoców Jego odkupienia*. Nie może on tych owoców *doznawać* dzięki zasługom własnym, dzięki swojemu niedoskonałemu kultowi eucharystycznemu. Może jednak w nich uczestniczyć dzięki Ciału i Krwi Chrystusa, które są Pamiętką Jego Męki i dzięki Jego paschalnej Ofierze, posiadają bezcenną wartość zbawczą¹².

¹⁰ Na ten temat, por. G-M. Oury, *Le Christ fêté par l'Église*, Solesmes 1994, s. 184-188.

¹¹ P. Parsch, *Rok liturgiczny*, Poznań 1956, t. III, s. 20.

¹² Potwierdzają to zarówno wczesnochrześcijańskie jak i późniejsze dokumenty Kościoła, por. J.J. Kopeć, *Eucharystia w życiu Kościoła pierwszych wieków*, w: pr. zb. pod red. J.J. Kopcica, *Eucharystia. Misterium Ofiara Kult*, Lublin 1997, s. 55-5

2. MODLITWA NAD DARAMI

Modlitwa nad darami, nazywana dawniej *secretą*, posiada również swoją długą historię, sięgającą VIII w.¹³. Pobobnie jak inne modlitwy mszalne podlegała ona różnym zmianom, według określonych przez Kościół zasad¹⁴. Obecnie modlitwy nad darami, a więc te po reformie Soboru Watykańskiego II, w dużej mierze pochodzą z dawnych sakramentarzy lub przynajmniej korzystano z niektórych ich elementów, przy tworzeniu nowych Modlitw nad darami¹⁵. Kontekst celebracyjny Modlitwy nad darami najlepiej określają teksty Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego, gdzie czytamy: *Po złożeniu na ołtarzu darów ofiarnych i po obrzędach, które temu towarzyszą, następuje wezwanie do modlitwy razem z kapłanem i modlitwa nad darami ofiarnymi; w ten sposób kończy się przygotowanie darów, a zarazem przygotowuje się Modlitwę eucharystyczną*¹⁶. Cytowany tekst mówi o włączeniu Modlitwy nad darami w kontekst formuł, odmawianych przez kapłana przy składaniu darów, które kierują naszą myśl na składane dary *chleba i wina*. Kapłan wypowiada wtedy słowa błogosławieństwa: *Błogosławiony jesteś, Panie, Boże wszechświata, bo dzięki Twojej hojności otrzymaliśmy chleb, który jest owocem ziemi i pracy rąk ludzkich; Tobie go przynosimy, aby stał się dla nas chlebem życia. Błogosławiony jesteś, Panie, Boże wszechświata, bo dzięki Twojej hojności otrzymaliśmy wino, które jest owocem winnego krzewu i pracy rąk ludzkich; Tobie je przynosimy, aby stało się dla nas napojem duchowym. Za to wszystko więc, Błogosławiony jest, Bóg, teraz i na wieki*¹⁷. Już w tej formule wychwala się Boga za chleb i wino, które staną się dla wszystkich *chlebem życia i napojem duchowym*. W uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, formuły te wyjątkowo dobrze korespondują z tekstami biblijnymi i euhologicznymi, w kontekście treściowym i celebracyjnym, przy postawie stojącej wszystkich

¹³ Zob. *Missarum sollemnia*, s. 76-78; A. Nocent, *Storia della celebrazione dell'eucaristia*, w: *Anamnesis* 3/2, s. 225-229.

¹⁴ Por. J. Janicki, *Zasady odnowy tekstów modlitw Mszału Rzymskiego Pawła VI*, CT 51(1981) z. 3, s.79-85.

¹⁵ Na ten temat zob. J. Hermans, *La celebrazione dell'Eucaristia. Per una comprensione teologico-pastorale della Messa secondo il Messale Romano*, Torino 1985, s. 297-303; J. Janicki, *Modlitwy nad darami*, MKŻ, s. 35-53.

¹⁶ OWMR, n. 53.

¹⁷ MRP, s. 15*.

uczestników Mszy św.¹⁸, gdy kapłan wznosi Modlitwę nad darami do Boga.

W uroczystość Bożego Ciała Modlitwa nad darami brzmi następująco:

*Panie, nasz Boże,
udziel swojemu Kościołowi darów jedności i pokoju,
które mistycznie wyrażają złożone dary.
Przez Chrystusa, Pana naszego.*

W przedstawionej Modlitwie nad darami, można wyróżnić następujące zdania syntagmatyczne: *Panie... udziel... Kościołowi darów; Boże...udziel Kościołowi darów jedności i pokoju; złożone dary...przez Chrystusa.*

Najwymowniejszym jawi się tu drugie wyrażenie syntagmatyczne: *Boże...udziel Kościołowi darów jedności i pokoju.* Adresatem tej modlitwy jest *Bóg nasz i Pan* wszystkiego. Ku Niemu skierowana jest modlitwa. Nie tyle jest ona prośbą o przyjęcie złożonych *darów* chleba i wina, ile o *udzielenie Kościołowi* tego, co składane *dary mistycznie wyrażają.* Złożone w uroczystość Ciała i Krwi Chrystusa na ołtarzu *dary chleba i wina,* oznaczają dla modlącego się Kościoła, objawiającą się dobroć naszego *Pana i Boga,* w *darach jedności i pokoju.* Można więc stwierdzić, że uczestniczyć w liturgii Bożego Ciała, czyli w Ciele i Krwi Chrystusa znaczy tyle, co budować w Kościele i świecie paschalne owoce *jedności i pokoju.* Sam Chrystus przecież sprawia, że Eucharystia staje się sakramentem pokoju i jedności z Chrystusem, a przedstawiane w liturgii Mszy św. Ojcu, *dary nie tylko mistycznie wyrażają dary jedności i pokoju,* lecz także wielką troskę *Pana naszego, o swój Kościół*¹⁹. Ta modlitwa nad darami jest jakby echem treści teologicznych Modlitw eucharystycznych Kościoła, a szczególnie ich elementów epikletycznych. Np. Piąta Modlitwa Eucharystyczna zaznacza, że *jedność i pokój* płynące z Eucharystii mają wielorakie wymiary. Zawsze jednak chodzi o to, by w świecie rozdartym niezgodą, Kościół jaśniał jako znak przyszłej *jedności i pokoju*²⁰. Trzeba za-

¹⁸ Por. OWMR, n. 21 (gdzie jest mowa o gestach i postawach).

¹⁹ Por. P. Parsch, *Rok liturgiczny*, dz. cyt., s. 21, a także dwa pierwsze wyrażenia syntagmatyczne.

²⁰ Por. także inne teksty Modlitw eucharystycznych, np. II-V.

uważyć też, że o dar *pokoju i jedności*, Kościół modli się w każdej Eucharystii, chociażby w Obrzędach Komunii²¹.

Modlitwa nad darami, przeznaczona na uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, licznie zgromadzonej, liturgicznej wspólnoty Kościoła uświadamia, że im bardziej jednoczy się ona wokół Chrystusa i przez Niego i w Nim celebruje Eucharystię, tym owocniej uczestniczy w paschalnych darach *pokoju i jedności*, ofiarowanych dla dobra i rozwoju całego Kościoła.

3. MODLITWA PO KOMUNII

Podobnie jak w odniesieniu do Kolekty czy Modlitwy nad darami, na temat Modlitwy po Komunii, jej rozwoju i różnego nazewnictwa, można znaleźć studia u wielu autorów²². Modlitwa po Komunii, kończy Obrzęd Komunii. Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego mówi: *W modlitwie po Komunii kapłan prosi, aby odprawione misterium przyniosło owoce. Przez aklamację Amen lud uznaje modlitwę za swoją*²³.

Modlitwa po Komunii dzieli się zwyczajnie na dwie części: na tę odnoszącą się do samej Eucharystii i Jej przyjęcia, oraz prośbę o Jej owoce. Tekst studiowanej pokomunii brzmi następująco:

*Panie Jezu,
spraw, abyśmy w wieczności
radowali się pełnym udziałem w życiu Bożym,
który w doczesności zapowiada
przyjmowanie najdroższego Ciała i Krwi Twojej.
Który żyjesz i królujesz na wieki wieków.*

---

²¹ Por. całe teksty w MRP, w Obrzędach Komunii, gdzie znajdujemy między innymi wyrażenia: *...i obdarz nasze czasy pokojem; ...Ty powiedziales...pokój wam zostawiam, pokój mój wam daję; ...napelniaj go (Kościół) pokojem i doprowadź do pełnej jedności*, i inne. Na ten temat, por. A. Durak, *Pokój w świetle Liturgii Eucharystycznej*, w: pr. zb. pod red. S.C. Napiórkowskiego, Niepokalanów 1988, s. 85-96.

²² Zob. M. Righetti, *Manuale di storia liturgica*, Milano 1956, t. III, s. 470-473. Mówiąc o różnych nazwach mamy na myśli takie jak: „Postcommunio”, „Oratio ad complendum”, „Complenda” czy „Pokomunia”. Nazwy te nie zawsze odpowiadały rzeczywistości, szczególnie wtedy, gdy po modlitwie po Komunii następowała: „Oratio super populum”, por. np. J. A. Jungmann, *Missarum sollemnia, Origini, liturgia, storia e teologia della Messa romana*, Casale 1961, s. 318-322; i inne.

²³ OWMR, n. 56 k.

W tekście powyższej Modlitwy po Komunii, można wyodrębnić kilka wyrażeń syntagmatycznych. Najważniejsze syntagmy to: *Panie Jezu, spraw, abyśmy w wieczności radowali się; abyśmy... radowali się pełnym udziałem w życiu Bożym; przyjmowanie najdroższego Ciała i Krwi (w doczesności); pełny udział w życiu Bożym.*

Pokomunia na uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, zaadresowana jest do *Pana Jezusa*. Zdania syntagmatyczne potwierdzają, że ta formuła modlitwy rzeczywiście dzieli się na dwie zasadnicze części, jednak trzeba zauważyć, że gdy chodzi o porządek treściowy, jest ona ułożona w porządku odwrotnym. Najpierw do Jezusa skierowana jest prośba o owoce Eucharystii, a dopiero w drugiej kolejności nawiązuje się do Świętych Postaci *najdroższego Ciała i Krwi Chrystusa*, i sakramentalnego w nich udziału. Proste wyrażenia pierwszej części Modlitwy nad darami, skupiają uwagę uczestników liturgii na takich syntagmatycznych rzeczywistościach jak: *wieczna radość czy pełny udział w życiu Bożym*, co precyzyjnie oddaje łacińskie: *divinitatis tuae*²⁴. Warunkiem uczestniczenia w *życiu Bożym*, jak podpowiada trzecie wyrażenie syntagmatyczne, jest *przyjmowanie najdroższego Ciała i Krwi Chrystusa. Ciało i Krew*, określone w Modlitwie po Komunii jako *najdroższe*, stanowią nie tylko centrum samej Pokomunii, lecz także całej liturgicznej uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa. Przyjmowanie Świętych Postaci przez wiernych, podczas celebracji uroczystości, nie oznacza zwyczajnego wzięcia czy brania, lecz sakramentalny udział w *Ciele i Krwi* Chrystusa. Co więcej, Pokomunia z uroczystości Bożego Ciała uświadamia nam, że sprawowany *dzisiaj* w Kościele Sakrament Eucharystii, *celebrowany w doczesności*, jest dopiero zapowiedzią *pełnego udziału wiernych w życiu Bożym*, jakie ich czeka w wieczności²⁵.

Na koniec studium tych trzech modlitw prezydencałnych, Mszy św. na uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, warto przypomnieć interesującą ocenę treści tych modlitw opublikowaną przed laty przez prof. M. R i g h e t t i e g o. Pisze On między innymi:

²⁴ Dosłownie: *...divinitatis tuae sempiterna fruizione repleti*, Por. MR, s. 377.

²⁵ Modlitwa ta wyraża dobrze określony schemat wypełniania się „Paschy historycznej i <Rytualnej>”, która poprzez Paschę Chrystusa i Kościoła, będącą zarazem i symbolem i rzeczywistością, prowadzi do „Paschy wiekuistej”, por. M. S o d i, *Eucaristia e Sangue di Cristo*, w: *AA.VV., Il Mistero del Sangue di Cristo nella Liturgia e nella Pieta' popolare. Atti III Convegno Pastorale (Roma, 27-30 dicembre 1988)*, Roma 1989, schemat na s. 54.

Temat wszystkich trzech modlitw tej Mszy św., koresponduje z potrójnym podziałem scholastycznym w *Sumie Teologicznej*, gdzie św. Tomasz przedstawia Sakrament Eucharystii. Rzeczywiście widzi On w Eucharystii (P.III, quaest. 73,4 ad corpus), potrójny symbolizm: -a) w relacji do przeszłości, jako pamiątki męki Chrystusa; - b) w relacji do terażniejszości, dlatego wyrażenie o jedności ciała jakim jest Kościół; gdzie podkreślona komunია, oznacza naszą jedność z Chrystusem i z każdym wierzącym; - c) w relacji do przyszłości, mając gwarancją posiadania Boga w wieczności. Te trzy aspekty Eucharystii dołącznie formułują temat wszystkich trzech modlitw Mszy św...²⁶.

4. PREFACJE O NAJŚWIĘTSZEJ EUCHARYSTII

W prefacji, przewodniczący liturgii, w imieniu wszystkich uczestników Mszy św., chwala Boga Ojca za całe dzieło zbawienia. Dziękując Mu za wszystko, ukazuje także jakiś szczególnie aspekt celebracji. Stąd nic dziwnego, że Kościół od dawna przywiązywał dużą wagę do prefacji. Potwierdzają to dawne źródła liturgiczne jak Sakramentarze i Mszały²⁷, jak i księgi współczesne, chociażby Mszał Rzymski²⁸.

Formularz mszalny na Boże Ciało, proponuje do wyboru jedną z dwóch prefacji o Najświętszej Eucharystii. Tymi prefacjami posługuje się Kościół również w celebracji Mszy wotywnych o Najświętszym Sakramencie. Pierwsza z nich, stosowana jest również we Mszy Wieczerzy Pańskiej. Chociaż obie wspomiane prefacje były już przedmiotem studium innych liturgistów²⁹, przywołuje się ich

²⁶ Por. *Manuale di storia liturgica*, t. II, s. 257 (tłum. Autora). Bazując na tekście oryginalnym, por. te trzy aspekty: a) *Deus qui...passionis tuae memoriam reliquisti...ut redemptionis tuae fructum iugiter sentiamus*; b) *Ecclesiae tuae...unitatis et pacispropitius dona concede, quae sub oblatibus mystice designantur*; c) *Fac nos...tivinitatis tuae sempiterna fruitione repleti, quam pretiosi Corporis et Sanguinis tui temporalis perceptio praefigurat*, por. MR, s. 376.

²⁷ Zob. Jungmann, *Missarum Solemnia*, s. 90-100 (z przypisami); a także już dziś klasyczne dzieło, A. J. Nowowiejskiego, *Msza Święta. Wykład liturgii Kościoła Katolickiego*, Płock 1993, t. V, s.753-776, gdzie Autor przy omawianiu prefacji wspomina np. o dodatku do sakramentarza gregoriańskiego, zawierającym ponad 100 prefacji z wariantami, *tamże*, s.757.

²⁸ Na ten temat nazwy, liczby i struktury prefacji, por. S. Czerwik, *Prefacje okresowe w Mszale Pawła VI*, MKŻ, s. 71-77; Odnośnie do źródeł prefacji obecnego Mszału, por. A. Ward i C. Johnson, *The sources of the Roman Missal (1975). Prefaces, II, Notitiae* 24(1987)415-1009.

²⁹ Por. S. Czerwik, *Prefacje o Misteriach Chrystusa w Mszale Rzymskim Pawła VI. Genezja i teologia*, Warszawa 1984, s. 193-206; M. Sodi, *La tematica del <Sanguis Christi>...*, dz. cyt., s. 1488-1489.

treści, by zwrócić szczególną uwagę na tematykę łączącą się z uroczystością „Bożego Ciała”. Obie prefacje *o Najświętszej Eucharystii* bowiem, jak wykazują ich embolizmy, bardzo dobrze łączą się treściowo ze studionowanymi tekstami euchologijnymi tej uroczystości. Podobnie jak inne prefacje, posiadają one formułę wstępną z poprzedzającym je dialogiem i zakończenie uwieńczone radosnym śpiewem *Święty*³⁰.

Interesujący nas tekst Prefacji I, zatytułowanej „Ofiara i Uczta Eucharystyczna”, brzmi następująco:

*On sam jako prawdziwy i wieczny Kapłan,
ustanawiając obrzęd wiekuistej Ofiary,
pierwszy się Tobie oddał w zbawczej Ofierze
i nam polecił ją składać na swoją pamiątkę.
Jego Ciało za nas wydane umacnia nas,
gdy je spożywamy,
a Krew za nas wylana,
obmywa nas, gdy ją pijemy*³¹

Z tekstu powyższej prefacji wynika, że zgromadzona *wspólnota liturgiczna wystawia Boga Ojca z radością* za to, że może celebrować wraz z Chrystusem, ku Jego chwale, *wiekuistą Ofiarę dziękczynienia*. Tę Ofiarę ustanowił sam Jezus Chrystus *jako prawdziwy i wieczny Kapłan*. Mając niepodważalne kwalifikacje i zachowując szacunek dla prawa i tradycji, *On pierwszy oddał się Bogu w zbawczej Ofierze, wydając za nas swoje Ciało i wylewając za nas swoją Krew*. Tekst prefacji przypomina, że Jezus nie zatrzymał prawa składania Ofiary jedynie dla siebie samego, ale *polecił ją składać na swoją pamiątkę, Apostołom i ich następcom*. Ilekroć zatem Kościół, posłuszny nakazowi Pana Jezusa, w uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa celebryje uroczystie Najświętszą Ofiarę *na Jego pamiątkę*, ty-lekroć przypomina sobie o zbawczym uczestnictwie w *Jego Ciele i Krwi*. W przywileju tego uczestnictwa, odkrywa On prawdziwą drogę dostępu do duchowych dobrodziejstw, jakie niesie ze sobą *spożywanie Jego Ciała i picie Jego Krwi*. Jak mówi prefacja, *Chrytusowe Ciało za nas wydane, rzeczywiście nas umacnia*. *Jego Krew za nas wy-*

³⁰ Szerzej na temat tego dialogu i aklamacji „Święty”, zob. A. Durak, *Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa...*, dz. cyt., s. 102-104.

³¹ MR, s. 63*.

lana, dokonuje *obmycia nas z grzechów*, a więc rzeczy wcześniej przez nas niewyobrażalnej. Dokonuje się to wszystko podczas Najświętszej Ofiary i Uczty Eucharystycznej. Wtedy, gdy naprawdę *spożywamy* Chrystusowe Ciało i gdy *pijemy* Jego Najświętszą Krew³².

Wymowny jest także tekst II Prefacji o Najświętszej Eucharystii, który brzmi następująco:

*On chciał, aby na wieki trwała pamiątka
zbawczej ofiary Krzyża,
dlatego spożywając z Apostołami ostatnią wieczerzę
oddał się jako Baranek bez skazy
na doskonałą i miłą Tobie ofiarę uwielbienia.
W tym wielkim Sakramencie
Posilas i uświęcasz swoich wiernych,
aby ludzi mieszkających na jednej ziemi
oświecała jedna wiara i łączyła jedna miłość.
Przystępujemy do Uczty sakramentalnej,
abyśmy przeniknęli Twoją łaską,
stawali się podobni do Chrystusa,
naszego niebieskiego wzoru³³.*

Zasadniczą treść prefacji II, podaje już jej podtytuł: „Owoce Najświętszej Eucharystii”. Zaraz na początku prefacji można zauważyć, że Chrystus Pan nieustannie realizuje swój zamysł, by *zbawcza ofiara Krzyża* pozostała *pamiątką na wieki*. Do wyrażenia *Ofiary zbawczej* z Prefacji I, dodano w tej prefacji, że jest to *zbawcza Ofiara Krzyża*.

Prefacja II, maluje przed nami dobrze nam znany obraz *ostatniej wieczerzy*, a więc Jezusa i Apostołów zebranych razem w wieczerniku, by *spożywać* (Jego Ciało) i by *pić* (Jego Krew), by w ten sposób najpełniej *uczestniczyć w tym wielkim Sakramencie*. Nie na darmo *Baranek bez skazy, oddał się Bogu Ojcu na doskonałą i miłą ofiarę uwielbienia*. Bogactwo takich treści jak: *Krzyż, Baranek, Ofiara*, każe nam sięgnąć do ST, by lepiej zrozumieć, co „dzisiaj, tu i teraz”, w liturgicznej wspólnoty ludu Bożego, staje się udziałem wszystkich. Ludzie ochrzczeni bowiem, *przeniknęli Jego łaską*, stają się

---

³² Trzeba sobie i innym uświadamiać często, jak wiele tracą ci, którzy nie posilają się Ciałem Pańskim i których nie obmywa z grzechów Chrystusowa Krew.

³³ MR, s. 64*.

inni czyli nie pozostają tacy sami. Mogą mieć też nadzieję, iż podobnie jak celebrację starotestamentalną charakteryzowała symbolizująca życie <krew> wylewana na ołtarz, którą skrapiano lud (por. Wj 24,6.8), tak ofiara Krzyża, Chrystusa-Baranka, który za nich wydaje swoje Ciało i przlewa swoją Krew, staje się znakiem nowej Paschy, przynoszącej najpniejsze życie łaski w Chrystusie³⁴.

Słowa tej prefacji przypominają, że wierni przystępując do *Uczty Sakramentalnej*, powinni być świadomi, że poprzez liturgię mają do czynienia z nową rzeczywistością, w której odkrywają całą ekonomię sakramentalną. Dzięki niej, nie tylko oni sami, ale wszyscy wierzący w Chrystusa, chociaż każdy na miarę swego zaangażowania, zostają wtajemniczani coraz głębiej w rzeczywistość celebrowanego Misterium Chrystusa i Kościoła. Wydaje się, że w tej nowej rzeczywistości, lepiej można zrozumieć sens słów prefacji: *W tym wielkim Sakramencie posilas i uświęcasz swoich wiernych, aby ludzi mieszkających na jednej ziemi oświecała jedna wiara i łączyła jedna miłość*. Ten nowy motyw prefacji II, w odróżnieniu od prefacji I, pozwala oczyma wiary zauważyć, jak Sakrament Eucharystii, „na naszych oczach” staje się skutecznym narzędziem jedności między Bogiem a Jego Ludem. Można powiedzieć, że prefacja II, przypomina uczestnikom liturgii, jak chrześcijańskie życie i działalność Kościoła uzależnione są od zachowania tych Bożych darów.

Wydaje się, że nie można pominąć tutaj także wyraźnie wskazanej motywacji uczestnictwa wiernych w Najświętszej Ofierze. Przystępują oni do Uczty sakramentalnej, aby przeniknąć Bożą łaską, stawali się *podobni do Chrystusa*, swego niebieskiego wzoru. Chrześcijanin lepszego wzoru niż Jezus Chrystus nie ma. Obie prefacje „O Najświętszej Eucharystii” są zatem tematycznie bardzo zbliżone i dobrze korespondują z treściami celebracyjnymi uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, wtajemniczając zgromadzonych na liturgii, w głębię treści teologiczno-liturgicznych.

ZAKOŃCZENIE

Niniejsze studium modlitw prezydencjalnych z uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, a więc: Kolekty, Modlitwy nad

---

³⁴ Por. D.N. Power, *Teologia della celebrazione eucaristica*, w: *Scientia liturgica*, pod. red. A. Chupungco, Casale Monferrato 1998, t. 3, s. 366-368.

darami, Pokomunii i dwóch Prefacji, wskazuje jak bogate treści teologiczne są ukryte w euchologijnym depozycie Kościoła. Chodzi o to, by teksty euchologijne formularzy mszalnych, częściej stawały się przedmiotem teologicznych studiów i przynajmniej świątecznej refleksji, by odkryte treści wtajemniczały wiernych w prawdziwą kontemplację celebrowanego Misterium Eucharystii, podobnie jak modlitwy prezydenckalne „Bożego Ciała”.

Do właściwego odczytania tego depozytu euchologijnego Kościoła, potrzebne są nie tylko odpowiednio dobrane metody hermeneutyczne ale życie w całym kontekście liturgiczno – celebratywnym uroczystości i poddanie się działaniu Ducha Świętego. On bowiem, wtajemniczając wspólnotę Kościoła w Eucharystię jako wielki „Sakrament obecności”, w sposób sakramentalny, tworzy również w człowieku rzeczywiste mieszkanie dla Boga, czyniąc go posłusznym słowu Bożemu i uczestnikiem życia Bożego³⁵.

Ks. prof. Adam Durak – salezjanin, kierownik Katedry Hermeneutyki Liturgii na Wydziale Teologicznym UKSW.

Sommario

L'autore, per piu' profonda l'iniziazione dei fedeli al Mistero eucaristico, propone lo studio l'eucologico dei formulari del Messale, dando come l'esempio l'analisi del formulario per la solennita' del SS. Corpo e Sangue di Cristo. Per lo studio A. Durak a scelto solo le preghiere presidenziali, cioe': Colletta, Orazione sopra le offerte, Orazione dopo la Comunione e i prefazi della SS.ma Eucaristia. L'Autore mostrando tanta ricchezza dei temi teologico liturgici emmersi dai testi studiati, vuole convincere tutti, che per il bene spirituale della Chiesa, bisogna iniziare ancora di piu' i cristiani al Mistero eucaristico, aprendo a loro, la ricchezza del deposito eucologico del Messale e di altri Libri liturgici.

Adam Durak SDB